



کاندید اکادميسين اعظم سيستاني

عمرانات با شکوه امير آهين

وقتی انسان کتاب تاج التواریخ را مطالعه میکند، مشاهده مینماید که امیر عبدالرحمن خان از ۱۸۸۰ تا ۱۸۹۲ در مدت دوازده سال سلطنت خود، پیوسته مصروف جنگ و لشکرکشی برای سرکوبی شورش ها و بغاوت های بوده است که در اکثر ولایات کشور برضد او براه افتاده بود ، ولی امیر درعین حالی که مصروف خاموش کردن شورشها و بغاوت های مردم بود، دست به اقدامات مدرنیزه کردن کشور نیز زده بود.



تاسیس کارخانه جات تولیدی (ماشینخانه کابل) و احداث جاده ها و سرکهای بزرگ که مرکز را با ولایات قندهار و هرات و بلخ و جلال آباد و پشاور وصل میکرد و ساختن کاروانسراها برای مسافران و تأمین امنیت راه های کاروان رو از کارهای مهم امیر در همین سالهای حکومت او بود. در پهلوی تمام این مشغله ها امیر بساختن عمارات مجلل و باشکوهی در کابل و ولایات دست زد که امروز از بهترین نمونه های معماری آنروزگار و بیانگر ذوق و سلیقه عالی شخص امیر میباشد .



جناب آصف آهنگ، یکی از اعضای مشروطیت سوم و از آگاهان تاریخ کشور، در مورد امیر عبدالرحمن خان بمن اظهار کرد: در افغانستان هیچیک از شاهان و امیران به اندازه امیر عبدالرحمن آبادی نکرده است. تمام بنا ها و آبادات باشکوه تاریخی در افغانستان، محصول عشق و علاقمندی امیر عبدالرحمن خان، امیر حبیب الله خان و امیر امان الله خان می باشد. آقای آهنگ گفت که از تعمیرات دولتی گرفته تا جاده ها و حتی درختان دو طرفه سرکها یادگاری از توجه و تلاش این سه امیر به اعمار وطن ما افغانستان است. قبل از امیر عبدالرحمن خان هیچ شاه و امیری بمنظور آبادی و عمران و بجا گذاشتن

یادگارهای تاریخی خشتی بر روی خشتی نگذاشته اند و تمام عمر خود را به جنگها و زد و خورد های ذات البینی سپری کرده اند. اداره سرتا سری اصلاً در افغانستان وجود نداشت. امیر عبدالرحمن خان افغانستان تکه تکه و چهار پارچه را دوباره باهم وصل کرد و از آن یک کشور واحد و یک پارچه ساخت.



امیر میگوید: " این مطلب واضح است که در تمام افغانستان، یک عمارت که از آجر و گچ و سنگ ساخته شده باشد، وجود نداشت. تمام عمارات از خشت و گل بود و در نقاطی که عمارات قدیم دیده میشد، فقط خرابه شهر قدیم بلخ و غزنین و عمارت سلطنتی بالاحصار کابل و معدودی از مقابر در نقاط مختلف مملکت و تقریباً پنج شش مسجد مییابد. از اظهار این امر مشعوفم که در زمان حکمرانی من عمارات آجری و گچی ممتاز تقریباً در هریک از شهرهای معظم این مملکت ساخته شده است" (تاج التواریخ، ص ۳۴۳)

امیر در مورد عمارات مسکونی خود در کابل چنین میگوید: " تمام عمارات مسکونی من در نقاطی که نظر انداز های خوش نما دارد، ساخته شده اند و در محل فرحناک خوش آب و هوایی واقع می باشند و اطراف عمارات مذکور باغها و درختان گل میباشد و به طوری ساخته شده است که در یک عمارت اتاق های گرمخانه زمستانی و ایوانهای وسیع با درهای بزرگ به جهت تابستان می باشد. ترتیب اتاقها به این قسم است که در فصل بهار، شکوفه های اشجار و در موسم پائیز، رنگ های گوناگون برگها در منظر اتاقها جلوه گر است و از مشاهده باریدن برف زمستان که خیلی باصفا است و تابیدن مهتاب در شبها، جالسین این عمارتها که در دم دریچه ها نشسته اند محظوظ میشوند.



عموماً خودم تابستان و بهار و پائیز را خارج از شهر به سر می برم و تا چندین هفته در چادرها اقامت می نمایم و این چادرها را در نقاطی می زنند که از آنجا تمام شکوفه ها خوش نما و سرخی مغرب و رنگهای زرد پائیزی نمایان است. همیشه مایل به نظر انداز خوش نما و گل ها و سبزه و آوازهای خوش و تصاویر و هرگونه چیزی که طبیعتاً خوشگل (زیبا) است می باشم. " (تاج التواریخ، ج ۲، ص ۳۷۲) بدینگونه دیده میشود که امیر در اعمار و ایجاد بناهای مجلل و با شکوه، در محل های مناسبی که دارای مناظر زیبای طبیعی در چهار فصل سال باشند، چقدر صاحب نظر بوده است. به همین جهت امیر

پایتخت و مرکز اداره کشور را در وادی های هموار "ده افغانان" واقع در عقب کوه آسمایی و شیردروازه و در دست چپ رود خانه کابل انتخاب نمود و شروع به اعمار چندین عمارت پرشکوه نمود که از آنجمله اند :



قصر دلکش، تالار سلام خانه که محل تجمع سران نظامی و ارکان دولتی بود (و گنجایش ۱۵۰۰ نفر مهمان را دارد و امیر به فرزند خود حبیب الله خان دستور داده بود تا هفته یک بار در این تالار با سران نظامی و ملکی کشور ملاقات کرده و نان چاشت را با آنها صرف نماید). (تاج التواریخ، ج ۲، ص ۳۶۴) و قصر کوتی باغچه و قصر زرنگار در بوستان سرای واقع در عقب شاروالی کابل، محل اقامت شاه بوبو جان (بی بی حلیمه) خانم امیر عبدالرحمن خان و ارگ شاهی کابل، با حصار مستحکم و برج ها و کنگره های شکوه مندش.

به گفته حافظ نور محمد که گدای، قلعه ارگ کابل که سراسر از سنگ و آهک اعمار شده، در مدت دو سال به مصرف دو لک روپیه که در آن زمان پول زیادی بود به اهتمام غزی (یاغازی) بیگ به اتمام رسید. این قلعه در کمال استحکام بعرض ۵ گز و ارتفاع ۸ گز بنا یافته که دورادور قلعه مذکور که

شش هزار و ششصد گز را احتوا میکرد به دورا دور شهر کابل به اهتمام تابیبنان امیرالامرا صورت
اتمام یافت و مورد پسند نظر فیض اثر [امیر عبدالرحمن خان] افتاد. بنابراین امیر موصوف ۴۰ هزار
روپیه را برای مرمت قلعه غزنی و ۳۰ هزار روپیه دیگر را جهت بنای قلعه چهاریکار مرحمت فرمودند.
(یادداشتهای حافظ نورمحمد که گدای، افغان جرمن آنلین، ۲۹/ ۱۲/ ۲۰۱۱)



علاوه بر قصر باغ بالا و عمارت باشکوهی که در سمت غرب ولایت کابل امروز محل نگهداری اسناد
و آثار مهم "آرشیف ملی" است، تعمیر د افغانستان بانک محل نگهداری خزانه دولت و غیره از یادگارهای
این امیر با ذوق می باشد. امیر حبیب الله خان نیز در عمران شهر توجه بخواص مبذول کرد و چندین
عمارت پرشکوه را در داخل "ارگ" بشمول حرمسرا اعمار نمود. از آن تاریخ ببعد "ارگ" کابل محل
اقامت پادشاهان و رؤسای جمهور دولت افغانستان بوده است.
غبار نیز از عماراتی که توسط امیر در کابل و ولایات ساخته شده اند یاد کرده مینویسد: ارگ کابل،
گلستان سرای که مقابل مقبره موجوده امیر موقعیت داشت، قصر بوستان سرای، عمارت مهمانخانه

امیر (که بعداً ولایت کابل در آن قرار گرفت) برج شهر آرا، سلام خانه، کوتی باغچه، مهتاب قلعه که بنام قصر ملکه مسما بود. عمارت باغ چرمگری، عمارت سرای علیا که بعد ها حریق گردید. گنبد کوتوالی (که بعداً بجای آن خیبر رستوران اعمار گردید)، مسجد عیدگاه، مسجد شاهی، قصر باغ بالا. سلامخانه پغمان، مهتاب قلعه، قصر قدیم چهلستون، همچنین عمارت زرنگار در هرات، عمارت جهان آرا در تاشقرغان (خلم)، قصرشاهی جلال آباد، عمارت منزلباغ قندهار و یک عده پل ها و قشله های نظامی در کابل و خوست و دهدادی [مزار شریف] و هرات و غیره. (غبار، درمسیرتاریخ، ص ۶۵۰)

یکی از آثار عمرانی امیرقصرجهان آرا و باغ "جهان نما" درسمنگان است. تصویری ازاین قصر وداستانی از این باغ موجود است که موقعیت آنرا در پناه یک کوه نشان میدهد.قصروباغ جهان نما، یکی از مکان های تاریخی افغانستان در ولسوالی خلم ولایت سمنگان است که تا هنوزپا بر جاوشکوه منداست. این باغ ۱۴۲ سال قبل توسط امیر عبدالرحمان خان، یکی از پادشاهان افغانستان اعمار گردیده بود. این باغ در مساحت ۷۰ جریب زمین اعمار گردیده که دارای یک تعمیر بزرگ، حوض آبیازی، دیوار های کلان و گل ها و درختان فراوان میباشد.

ادامه دارد